

PIERRE-MARIE OD KŘÍŽE

*Modlitba
chudého*

KARMELITÁNSKÉ
NAKLADATELSTVÍ
KOSTELNÍ VYDŘÍ
2013

Pierre-Marie od Kříže

Modlitba chudého / Pierre-Marie od Kříže ; [z francouzského originálu ... přeložila Tereza Pikálková]. – Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2013. – 107 s. – (Carmelitana ; sv. 5)

Název originálu: Oraison du pauvre

ISBN 978-80-7195-663-1 (brož.)

27-534.3 * 27-184 * 27-584.5 * 2-587.7 * 27-277.2 * 27-29

- křesťanská modlitba

- Bůh a člověk

- duchovní cesta

- duchovní zkušenosti

- biblické citáty

- duchovní literatura

- křesťanská literatura

- úvahy

- citáty

27-5 - Liturgie. Křesťanské umění a symbolika. Duchovní život [5]

*Kniha vychází s přispěním Karmelu sv. Josefa v Praze
a díky finanční podpoře bosých karmelitek ze zahraničí.*

© Éditions du Carmel

33 avenue Jean Rieux - 31500 Toulouse

Czech edition © Karmelitánské nakladatelství, s. r. o., Kostelní Vydří, 2013

ISBN 978-80-7195-663-1

Úvod

V roce 1960 založil otec Pierre-Marie od Kříže, OCD, útlý časopis *Vives Flammes – Živé plameny*, kterým chtěl ve vši skromnosti udržovat ducha modlitby u všech svých přátel z Karmelu. „Máte několik minut denně, které jste si vyhradili pro Boha? Chtěli bychom vám pomoci je dobře vyplnit, uspíšit ono setkání“ (úvodník 1. čísla). Náš bratr se do tohoto díla vložil celým svým srdcem a postupně, krok za krokem, vytvořil skutečnou duchovní rodinu, jejímž pojítkem byl časopis, vycházející jednou za dva měsíce. Vedle novinek z Karmelu se v časopise objevovaly komentáře svatých řádu a další články z oblasti teologie, biblistiky... ale jako neúnavný příboj se stále vracelo téma modlitby.

„Přejeme si rozmnožit počet našich čtenářů, protože sdílíme touhu, jakou měli všichni světcí Karmelu – aby se v lidech rozhořel plamen modlitby. Při modlitbě se v nás neviditelným způsobem rozlévá Kristův život, proto získat duši pro modlitbu znamená získat ji pro Krista. ‘Pro ďábla je ztracena duše, která vytrvává v modlitbě,’ říkála svatá Terezie. Probouzejme tedy ve všech myšlenku, chuť a úsilí modlit se“ (úvodník 6. čísla).

Dnes chceme umožnit i vám, abyste zaslechli melodii z počátků *Živých plamenů*: předkládáme několik vybraných kousků z pera otce Pierra-Marie, který byl po dlouhou dobu duší tohoto díla. Tyto krátké texty vznikaly na poslední chvíli před vyjitím čísla, často pozdě v noci – jelikož přes den bylo v klášteře stále co dělat. Svou formou nejsou vždy dokonalé (za což se autor při jejich „ex-

humaci“ trochu stydí), ale všechny v sobě nesou jiskru světla a lásky. Ubohý karmelitánský bratr se uprostřed svého nabitého každodenního programu – jako je dnes i ten váš – snaží nabídnout pár kapek toho, čím on sám žije, „třebaže už je noc“.

Některé kapitoly jsou podepsané „Hnědá eminence“. V časopise se jednalo o zvláštní rubriku, kde bratr karmelitán odpovídal na dotazy čtenářů ohledně modlitby.

„Hleďte v četbě a naleznete v meditaci; tlučte v modlitbě a otevřou vám v kontemplaci“ (sv. Jan od Kříže, Výroky 157).

Bratr Henri od Dítěte Ježíše, OCD

Miluji Boha, který mě miluje

Dříve než se naše modlitba stane setkáním s Bohem, může být dlouhou dobu jen jeho hledáním. Ať už je čímkoli, vždy nás staví před jeho tvář, pod jeho pohled, k jeho sluchu. Malý pozemský červík jde kupředu, aby se postavil před Nekonečného... a to proto, aby spolu rozmlouvali. Jako kdysi, když spolu v neposkvrněných dobách před pádem Bůh a Adam v dokonalé samotě rozmlouvali o své vzájemné lásce.

Pokud jakýkoli společný rozhovor předpokládá, že svému partnerovi vycházíme vstříc, pak tím spíše modlitba musí být místem, kde se stáváme tím, kým jsme: lidmi stvořenými „k obrazu Božímu a k Boží podobě“!

„Když k němu dospějete, dejte se do uvažování o tom, s kým se pouštíte do rozmluvy nebo s kým to již rozmlouváte“ (CD 22, 7).

Živý Bůh, který mě zná

Modlit se znamená především předpokládat, že Bůh ke mně není lhostejný. Ať bychom si vychutnávali dokonalé spojení, nebo suše prodlévali v předlouhém očekávání, ani v jednom případě by modlitba neměla žádný smysl, kdyby nesměřovala k tomu, kdo na nás čeká. Modlit se znamená vědět, že živý Bůh nás očekává, že

nás vidí, že miluje každého z nás – jako Pastýř, který zná své ovce a dává za ně svůj život (Jan 10,14), jako otec, který již zdálky vidí svého marnotratného syna (Lk 15,20).

„Z nebe shlíží Hospodin,
vidí všechny smrtelníky.
Z místa, kde sídlí, dívá se
na všechny obyvatele země.
Každému z nich uhnětl srdce,
uvažuje o všech jejich skutcích“ (Žl 33,13–15).

Modlitba je něco docela jiného než osamělé přemítání básníka, filozofa či buddhisty, je to sdílené přátelství, výměna lásky s tím, který jako jediný může dát smysl tajemství našeho života. Mohli bychom vůbec snést takový život, který bychom zcela nenasměrovali k tomu, kdo nám jej dal, kdo je sám Životem? Může se snad tekoucí řeka oddělit od svého pramene?

I Camus říká:

„Potřebuju lunu nebo štěstí nebo nesmrtelnost; něco, co je možná šílené, ale co není odtud...“¹

Malraux se ptá, aniž by uměl odpovědět:

„Co s duší, není-li ani Bůh, ani Kristus?“²

A Sartre je ještě razantnější:

-
- 1 Albert Camus, *Caligula*, Národní divadlo moravskoslezské, Ostrava 2003, 1. jednání, 4. výstup.
 - 2 André Malraux, *Lidský úděl*, Tichá Byzanc, Praha 1996, s. 62.

„Nebesa ani nevědí, jak se jmenuji... Bůh mě nevidí, Bůh mě neslyší... Radujme se, plačme radostí! Aleluja!... Není už ani nebe, ani peklo, je jen a jen země.“³

Právě na tyto nejistoty, které jen maskují velkou úzkost, je tichou odpovědí modlitba.

Uvádí do království, které jistě není z tohoto světa, není však chimérou ani šílenstvím, nýbrž královstvím věcí neviditelných, jež jsou skutečně reálné.

Pracuje s duší, spojuje ji s jejím božským počátkem, od něhož se duše nemůže odloučit, aniž by nezemřela vyčerpáním. (Ale kolik lidí takto bez duše žije!)

Přibližuje mě k živému Bohu, který mě vidí, slyší, zná mě... Aleluja! Existuje něco víc než jen země!

Jak rychle v životě pod přílivovou vlnou hmoty zapomínáme, že je v nás také trocha duše! A jak rychle vybledne vzpomínka na Boha, když modlitba nevyváží tolik různých výstřelků! Modlitba odmítá vidět v lidském údělu jen jakousi vyšší formu nebeské mechaniky. Dovolíme si prohlásit, že modlitba je odmítnutím mrtvého života.

Ať už při modlitbě něco cítím nebo necítím, modlitba mě najednou uchvátí až za nejzazší hvězdy, kam se nikdy nedostane žádný kosmonaut, a ještě mnohem dál: až do samého středu Nekonečného, do srdce mého Otce.

„Je živ Hospodin, Bůh Izraele, v jehož službě stojím!“
(1 Král 17,1).

3 Jean-Paul Sartre, *Ďábel a Pánbůh*, v: *5 her a jedna aktovka*, Státní nakladatelství krásné literatury a umění, Praha 1962, 3. dějství, 10. obraz, 4. výstup, s. 243.

Můžeme se modlit kdekoli?

Můžeme se modlit kdekoli...? Můžeme mluvit opravdu o modlitbě, o sjednocení s Bohem, i uprostřed ruchu a zmatku...? Nejde spíš o výjimku? Není nebezpečné učit tomu nováčky?

Nedávno jsem se dočetl, že v řeči dochází u některých slov k takzvané „kontaminaci významu“, což znamená, že do jednoho slova vměstnáme spoustu významů, někdy i dost různorodých. Není podstatné jméno „modlitba“ právě takové slovo? A nepochází ta spousta problémů, které spojujeme s tématem modlitby, právě z této kontaminace? Můžeme se ptát sami sebe. Nuže, podívejme se na tu naši kontaminaci – „znečištění“ – a zkusme více rozlišovat a „očisťovat“...

Nejprve tu máme širší, hlubší, volnější výklad slova, kdy modlitba zahrnuje a může znamenat náš osobní vztah s Bohem, život žitý s ním. Je to spíše stav než úsilí; navyklý postoj, dispozice srdce, která způsobuje, že se náš život skutečně odehrává v perspektivě spojení s Bohem.

Dokud byl člověk svobodný, dělal určité každodenní úkony; stejné úkony dělá i po svatbě, ale už nemají stejný smysl. Je v nich nyní v souvislosti s jeho novou životní situací něco nového.

A stejné je to, když už se člověk delší dobu ve svém životě věnuje modlitbě a snaží se sjednotit svoji vůli s Boží vůlí. V životě *věřícího* – tedy toho, jehož víra se

projevuje i v jeho životě – se kousek po kousku něco utváří, něco velmi intimního, silného i jemného zároveň, co zabarvuje a hluboce proměňuje celý jeho život. Jeho vlastní život je prostupován životem Božím.

Oproti tomuto širšímu významu slova modlitba je tu pak užší, konkrétnější význam, který máme bezpochyby na mysli, když říkáme „modlit se“ nebo když hovoříme o „modlení“. Tyto výrazy vyjadřují aktivní úsilí a zároveň ohraničenou aktivitu, proti které stojí jiné ohraničené aktivity: v 9 hodin se modlím, v poledne čtu noviny, ve tři hodiny jsem v práci. Když „se modlíme“, neděláme nic jiného, vše ostatní chceme nechat stranou, snažíme se co nejvíce usebrat své smysly, soustředit se na Boží přítomnost a vstoupit s Bohem do aktivního dialogu, nebo s ním alespoň zůstat ve spojení.

Z toho jasně vyplývá, že *vnitřní modlitba* je jen jednou, aktivní formou mezi mnoha jinými způsoby modlitby. Naopak *modlitba v širším slova smyslu* znamená postoj věřící duše ve vztahu k Bohu, v jednotě uskutečnění a žité v přítomném čase. Pro duši, která dosáhla této jednoty, je pak modlitbou všechno: nejen chvíle, kdy myslí přímo na Pána, ale i chvíle, kdy pracuje, hovoří s druhými, dokonce i chvíle, kdy jí, pije, spí. Právě o tuto jednotu usilují svatí a po ní touží. O ni bychom měli usilovat i my, aniž bychom přitom zanechali jiných specifických způsobů modlitby.

Toto vysvětlení nám nyní dovoluje odpovědět na položené otázky:

Můžeme se modlit kdekoli? Ano, jestliže Bůh již natolik vstoupil do našeho života, že ho jistým způsobem prostoupil. Takže vidíme věci jeho pohledem, jednáme a reagujeme, jak si přeje on. Můžeme dokonce říci, že je

to on, kdo se dívá našima očima, koná našima rukama, buduje své království skrze naši svobodu. Je zde, i když naše mysl není přímo a výslovně obrácena k němu. K tomu, abychom dospěli do tohoto blaženého stadia, je třeba hodně věrnosti, trpělivosti a vytrvalosti...

A zatímco o ně usilujeme (ale i po jeho dosažení), je jistě dobré „modlit se“, to znamená vyhradit si delší či kratší posvátné chvíle, kdy ve svém nitru hovoříme s Bohem a nasloucháme mu. To vyžaduje, abychom se usebrali. O sjednocení s Bohem musíme usilovat ve všech oblastech svého života, protože ani usebrání, jaké vyžaduje vnitřní modlitba, nelze docílit za jakýchkoli podmínek. Činnost, která vyžaduje naši plnou pozornost – podobně jako cokoli jiného, co upoutává naše smysly –, nenapomáhá usebrání, neumožňuje ho. Není to ani tak otázka ruchu a zmatku, jako spíše možnosti vnitřně se odpoutat od vnějšího života. Jsou mechanické činnosti jako pletení a háčkování, pletení košíků a jiné ruční práce, které naopak usebrání velmi napomáhají. Můžeme se ztratit v anonymním davu velkoměsta, nebo se toulat na venkově... Určitě to však nedělejte jako můj starý otec magistr, který si jednoho dne koncem války vyrazil na kole do sousedního města. Zcela pohroužený do usebrání si to dlouho šinul uprostřed silnice před autobusem, aniž by slyšel hluk jeho motoru či klakson. Nakonec se autobusu podařilo ho předjet, aniž by o něj zavadil, zatímco otce magistra přivedl zpátky na zem příval nevybíravých nadávek.

Můžeme tedy mluvit o modlitbě a sjednocení (mysli) s Bohem dokonce i v ruchu a zmatku, ale pouze pokud se na něm nijak aktivně nepodílíme, pokud si uchováme volnou mysl. Je dobré si uvědomit, že pro způsob mod-

litby je rozhodujícím činitelem také naše povaha: někdo se bude moci usebrat i uprostřed věry, někdo nikoli.

Není tedy nakonec nebezpečné učit nováčky, že se mohou modlit kdekoli? Nemyslím, že by to bylo až tak nebezpečné. Ve skutečnosti se nováček modlit kdekoli a jakkoli nemůže, protože se nejdříve musí naučit usebrání. Ostatně, jeho vlastní zkušenost ho přivede zpět do reality. Nebezpečné by mohlo být, pokud se bude mylně považovat za nezpůsobilého k vnitřní modlitbě, ve skutečnosti však pouze nerespektoval „pravidla hry“.

Ale ani tato pravidla se nesmí uplatňovat přísně. Modlitba, to je život: opakujeme to stále znovu. Cílem, o který musíme všichni usilovat, je, aby se Bůh stal v našem životě doopravdy Někým a měl v něm místo, jaké mu náleží. Nauka a zkušenost Karmelu učí, že třemi základními charakteristikami modlitby jsou věrnost, pružnost a svoboda...

Hnědá eminence

Činí nás modlitba lepšími?

Když se nějaký člověk věnuje vnitřní modlitbě po dlouhá léta, čekali bychom, že bude lepší...

To, co zde slyšíme, je vlastně výčitka. A snad i více než výčitka: stížnost. Vnitřní, osobní modlitba, ta na člověku přece musí být vidět... Jenže co ona usilovná zbožnost, když se řeholník či řeholnice modlí v kostele s hlavou v dlaních, ale jakmile vyjdou ven, začnou hned pomlouvat? Jak to, že je ani léta modlitby nezměnila, nezlepšila jejich obtížnou povahu? A stížnost se náhle změnil ve skvělý důvod, proč touto cestou nejít. Copak není spousta jiných cest?

Ano i ne. Ano v tom smyslu, že je tisíc způsobů, jak se modlit. Ne v tom smyslu, že modlitba není modlitbou, pokud nevychází z našeho nitra. Kategoricky to prohlašuje svatá Terezie z Avily, která ví, o čem mluví.

Ale nechme tento úhel pohledu stranou a pojďme k samému jádru otázky, která je nám položena. Je snad cílem modlitby, abychom se stali lepšími lidmi? Možná mi udiveně a s mírnými obavami o mé duševní zdraví odpovíte, že ano. Ale právě vaše ano mě nutí říci vám ne.

Modlitbě nás naučil Pán Ježíš. Povzbuzuje nás, ať se modlíme s důvěrou.

„Proste, a dostanete... každý, kdo prosí, dostává“ (Mt 7,7–8).

A říká nám také, *jak* prosit:

„Nebudte povídaví jako pohané... Váš Otec ví, co potřebujete, dříve než ho prosíte“ (Mt 6,7–8).

A rovněž, za co se máme modlit:

„Nedělejte si starosti o svůj život, co budete jíst, ani o své tělo, do čeho se budete oblékat. (...) Váš nebeský Otec přece ví, že to všechno potřebujete. *Nejprve tedy hledejte Boží království a jeho spravedlnost, a to všechno vám bude přidáno*“ (Mt 6,25.33–34).

Cílem modlitby je tedy v první řadě příchod Božího království do nás a do světa. Celou tuto myšlenku Pán vyjádřil v modlitbě *Otče náš*. A nevidím, že by obsahovala prosbu „učíš nás každý den lepšími“. Vím, že nám také přikázal: „Budte dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec“ (Mt 5,48), ale toto přikázání hovoří o dokonalosti bratrské lásky a o lásce k nepřítelům jako k přátelům.

Znamená to tedy, že se nemáme stávat lepšími? Nemáme se modlit za to, abychom se zlepšovali? Ale jistě, že máme! Ovšem stávat se lepšími můžeme mnoha způsoby...

Stát se lepším může znamenat být ctnostnější, více se ovládat, jednat lépe s ostatními. To je to první, co nás napadne. Bezpochyby bychom se měli snažit o zlepšení i tímto způsobem, protože nám to přikazuje přirozený zákon. Jestliže se však vrátíme k Pánovu učení, pak stát se lepším je zde něco hlubšího, a sice připravit své srdce na přijetí daru Božího království, na přijetí samého Boha. Zlepšovat se pak bude znamenat stávat se pokorným

a chudým duchem. Pokud ctnost nejde ruku v ruce s velikou pokorou, nečiní nás lepšími, leda pouze na povrchu. Naopak se nám stane překážkou, která nám zabrání v přijetí Pána – který se dává pouze chudým a maličkým.

Někdo se věnuje vnitřní modlitbě již třicet let a má stále stejnou vadu charakteru. Je to možné. Své vady si nevybíráme, pouze jimi trpíme. Jeden kulhá, druhý je krátkozraký, třetí je hluchý... Tenhle je uzavřené povahy či mrzout, tamten je zas přecitlivělý. Vlastní cíl modlitby není, abychom byli uzdraveni z těchto vad. Jistě máme toužit po tom, abychom byli v co nejlepším fyzickém i psychickém stavu. Na zdraví duše, tedy na ctnostech, máme podle Pána zvláště pracovat: ale přesto po nás nevyžaduje, abychom v tom byli úspěšní.

Někdo se snaží po celý život napravit svůj jeden jediný nedostatek, aniž by uspěl. Možná ho Pán nechává v tomto stavu proto, aby na sobě nikdy neustal pracovat a zůstal pokorný. Anebo po něm chce, aby tento nedostatek trpělivě snášel jako svůj kříž? Nemyslíte, že právě přijmout svoji bídu by byl ten nejlepší způsob, jak se stát lepším?

Jsem si jistý, že odpovíte ano. Nezbyvá mi tedy než připomenout, že tento způsob zlepšení není příliš vidět navenek. A v každém případě – to, co je v duši, vidí pouze Bůh, a proto si právo soudit vyhradil pro sebe. Jakmile soudíme ostatní, nejenže se více či méně mýlíme, ale navíc se z nás stávají farizeové. A proto je nyní načase, abych se i já zastavil ve svých úvahách...

Hnědá eminence

Obsah

Úvod	5
1. Miluji Boha, který mě miluje	7
2. Modlit se pomocí knihy?	15
3. Když se nemůžeme usebrat	25
4. Největší pokušení svaté Terezie	34
5. Sláva chudého	40
6. Svatost nejsvětější	44
7. Kříž všedního dne	52
8. Potůček	59
9. Věnovat Bohu čas, který nám dává	63
10. Můžeme se modlit kdekoli?	72
11. Mohu pokračovat v rozjímání evangelia?	76
12. Modlit se nezištně, pouze pro Boha	81
13. Činí nás modlitba lepšími?	85
14. Poušť – domovina touhy	89
15. Malomyslnost	94
16. Krásná modlitba chudých	99
Ediční poznámka	105
Zkratky	106

PIERRE-MARIE OD KŘÍŽE

Modlitba chudého

Z francouzského originálu *L'Oraison du pauvre*,
vydaného nakladatelstvím Éditions du Carmel
v Toulouse v roce 2010,

přeložila Tereza Pikálková

Vydalo Karmelitánské nakladatelství
v Kostelním Vydří v roce 2013
jako svou 1774. publikaci

V edici *Carmelitana* svazek 5

Odpovědná redaktorka Lucie Mašátová

Obálka Františka Lachmanová

Grafická úprava a sazba Anna Kubů

Výroba ERMAT Praha, s. r. o.

Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.